

O kom govorimo in kolektivni spomin – uporaba bralnih strategij pri uri KIZ

Whom Are We Talking about?
and Collective Memory – Use of
Reading Strategies in a Library and
Information Knowledge Lesson

Tatjana Vučko

UDK 028:373.5

Izvleček

V prispevku je predstavljena ura knjižničnega informacijskega znanja na temo bralnih strategij, ki je izvedena v drugem letniku v okviru obveznih izbirnih vsebin. Izhodišče ure je izdaja Prešernove Zdravljice, ki jo je ilustriral Damijan Stepančič. Ilustrator je upodobil štirinajst znanih oseb. Dijaki morajo ilustracije oseb povezati z imeni in opisi njihovega življenja. Cilji ure so branje z razumevanjem, urjenje pozornosti in spomina v povezavi s poezijo ter spodbujanje sodelovanja. Pri uri dijaki aktivno dajejo pobude, rešujejo probleme, sprejemajo odločitve in sodelujejo v skupini. Ob koncu ure ugotavljajo, kako dobro res poznajo te osebe in za katere so slišali prvič.

Ključne besede

knjižnično
informacijsko znanje,
branje, bralne strategije

Keywords

Library and Information
Knowledge, reading,
reading strategies

Abstract

The article presents a Library and Information Knowledge lesson on the topic of reading strategies, which is conducted in year 2 as part of the compulsory elective subjects. The lesson is based on an edition of Prešeren's poem *Zdravljica* (A Toast) illustrated by Damijan Stepančič. The illustrator depicted fourteen famous figures. The secondary school students have to connect the illustrations of these figures with the names and descriptions of their lives. The aims of this lesson are reading comprehension, attention training, memory training in connection with poetry, and promoting cooperation. In the lesson, the students actively give suggestions, solve problems, make decisions and work in groups. At the end of the lesson, the students discuss how well they actually know these figures and which ones they have never heard of before.

UVOD

Na Kulturnem bazarju 2016 sem se udeležila predstavitve projekta Medgeneracijsko branje oz. delavnice ob knjigah *Otroci sveta, Zdravljica in Jugoslavija, moja dežela*, ki jo je vodila mag. Tilka Jamnik iz Društva Bralna značka Slovenije. Predstavila nam je uporabo knjig, kaj so delali z učenci, pa tudi nekaj idej za naše delo. Za knjigo *Zdravljica*, ki jo tudi sama uporabljam pri uri KIZ, nam je predstavila primere iz prakse in priporočila za delo. Na tej podlagi sem oblikovala zasnovo za uro, ki je predstavljena v nadaljevanju.

NASTANEK URE

Učno uro izvajam v drugem letniku pri knjižničnem informacijskem znanju, po navadi v času pred 3. decembrom ali 8. februarjem, in sicer tako uro navežem na Prešernov rojstni dan ali slovenski kulturni praznik. Izvedba sovpada tudi z obravnavo učne snovi pri pouku slovenščine. Podlaga za izvedbo učne ure je knjiga Franceta Prešerna *Zdravljica* (2014), ki jo je ilustriral Damijan Stepančič. Pri načrtovanju ure sem izhajala iz bralnih strategij »o kom govorimo« in »kolektivni spomin«, ki sta predstavljeni v knjigi *Strategije motiviranja za branje* avtorice Montserrat Sarto (2015). Strategiji sem prilagodila temi ure in dijakom.

Pri pripravi na učno uro sem dijakom pripravila gradivo: ilustracije znanih Slovencev iz knjige, njihove kratke življenjepise s pomočjo spleta na drugem listku in imena oseb na tretjem listku (Slika 1, Priloga 1). Posebej sem pripravila listke z zapisanimi kiticami *Zdravljice*, ki so pomešani in jih morajo dijaki zložiti po vrsti, kot si sledijo. Pri uri so uporabljene metode: razlaga, branje ter delo s pisnimi in slikovnimi gradivi. Učna oblika dela je skupinska, učno sredstvo sta že prej omenjeni knjigi *Zdravljica*, ki jo je ilustriral Damijan Stepančič, in *Strategije motiviranja za branje* avtorice Montserrat Sarto.

BRALNE STRATEGIJE

S. Pečjak in A. Gradišar opredeljujeta bralne učne strategije kot »zavestno izbiro določenih miselnih operacij (korakov) pri branju, ki

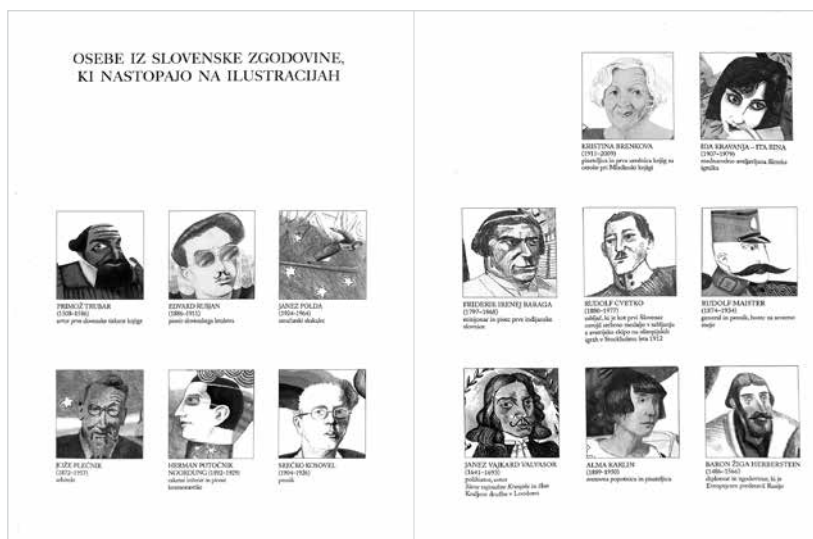
bralcu v specifični učni situaciji omogočajo doseganje učnega cilja« (Pečjak, Gradišar, 2012, str. 48). »Strategije Montserrat Sarto so aktivnosti, zasnovane za delo z literarnimi besedili, ki dolgoročno vodijo k izboljšanju bralne zmožnosti« (Sarto, 2015, str. 9). Ključni pri doseganju tega cilja so predvsem motivacija (zunanja in notranja motivacija za branje), vzgoja in uporaba igre.

Motivacija je tudi eden od ključnih dejavnikov učnega procesa, ki vpliva na trajnost učnih rezultatov, in ena ključnih sestavin pismenosti ter pomemben dejavnik pri bralnem razumevanju in bralnem vedenju posameznikov (Sarto, 2015). Pečjak in Gradišar (2012) trdita, da za notranjo motivacijo za branje velja, da izhaja iz notranje želje in potreb posameznika, je bolj pozitivna od zunanje in vodi do trajnejšega bralnega interesa. Zunanja motivacija pa vpliva na vedenje bolj začasno in ne vodi do trajnih interesov.

Sarto (2015) navaja, da je igra pri izvedbi strategij ključna in ima pri bralnih motivacijskih strategijah dvojno vlogo: po eni strani je močan motivacijski dejavnik, ki učenje povezuje z užitkom in čustvi, po drugi strani pa udeležencu zagotavlja avtonomnost, ki jo potrebuje, da lahko sam eksperimentira s sestavljanjem pomenov prebranega literarnega besedila.

Pri bralni strategiji »o kom govorimo« se osredotočamo na literarne osebe. Da izvedemo to strategijo, potrebujemo besedilo, v katerem se pojavlja veliko oseb, dovolj izvodov knjige, da jih dijaki lahko preberejo, in kartončke oz. listke, na katerih so zapisani opisi oseb (Sarto, 2015). Za doseganje te bralne strategije sem izbrala knjigo *Zdravljica*, kjer je ilustrator Damijan Stepančič ilustriral znane Slovence: Primoža Trubarja, Edvarda Rusjana, Jožeta Plečnika, Janeza Poldo, Hermana Potočnika Noordunga, Srečka Kosovela, Kristino Brenkovo, Ido Kravanja, Friderika Ireneja Barago, Rudolfa Cvetka, Rudolfa Maistra, Janeza Vajkarda Valvasorja, Almo Karlin, barona Žigo Herbersteina (Slika 1).

Pri bralni strategiji »kolektivni spomin« dijaki skupaj sestavljajo pesem, ki jo prej tiho preberejo (Sarto, 2015). V mapi s pripravljenim gradivom so priloženi zapisani verzi *Zdravljice*

Slika 1: Znani Slovenci, ki jih je ilustriral Damijan Stepančič (Prešeren, 2014)

z navodilom, da jih morajo zložiti po vrsti, kot si sledijo. Dijaki prej pesmi ne preberejo tiho, kot zahteva strategija, saj jo že poznajo in zato verze brez težav zložijo po vrsti.

POTEK UČNEGA PROCESA

Učni proces poteka v skupinah, in sicer dijake razdelim v tri skupine, pri čemer vsaka skupina dobi mapo s pripravljenimi fotokopijami ilustracij znanih Slovencev iz knjige. Pri ilustracijah so imena in kratki opisi oseb (Slika 1). K učnemu gradivu so priloženi delovni listki z zapisanimi imeni omenjenih oseb in njihov kratek opis (Priloga 1). Dijaki morajo povezati ime osebe z njenim opisom.

Pri delu dijaki ne smejo uporabljati mobilnih telefonov. Izjemoma sem jim dovolila uporabo mobilnih telefonov, ko so imeli pri delu velike težave.

CILJI URE

Cilji ure so branje z razumevanjem, urjenje pozornosti, urjenje spomina v povezavi s poezijo in spodbujanje sodelovanja. Pri uri dijaki aktivno dajejo pobude, rešujejo probleme, sprejemajo odločitve in sodelujejo v skupi-

PRILOGA 1: Primer opisa Janeza Polde in Ide Kravanja

JANEZ POLDA

Za Jugoslavijo je nastopil na zimskih olimpijskih igrah 1948 v Sankt Moritzu, zimskih olimpijskih igrah 1952 v Oslu ter zimskih olimpijskih igrah 1956 v Cortini d'Ampezzo. V Sankt Moritzu je osvojil 41. mesto, v Oslu je bil 16., v Cortini pa se je uvrstil na 24. mesto. Leta 1948 je na tednu smučskih poletov v Planici skočil 120 metrov z dotikom. Zaradi slednjega daljava ni bila priznana kot rekord. Je pa na tem tekmovanju s skokom, dolgim 109 metrov, postal drugi Slovenec, ki je preskočil 100 metrov, s čimer je takrat postavil nov slovenski in jugoslovanski rekord. Leta 1950 je v Planici rekord še izboljšal s skokom, dolgim 114 m. Na tekmah turneje štirih skakalnic je leta 1953 6. januarja osvojil 8. mesto v Innsbrucku in 11. januarja 10. mesto v Bischofshofnu, 6. januarja 1956 pa je osvojil 5. mesto v Innsbrucku. Življenje je bolan tragično končal s samomorom. Leta 2012 je bil sprejet v Hram slovenskih športnih junakov.

IDA KRAVANJA

Bila je ena redkih slovenskih igralk, ki se jim je uspelo uveljaviti v tujini. Z umetniškim imenom Ita Rina je uspela v evropskem in svetovnem filmskem svetu. Rodila se je v Divači na Krasu. V otroških letih se je velikokrat igrala v fantovski družbi, obiskovala je ljubljanski ženski licej. Ko je leta 1926 kandidirala za miss Jugoslavije, so jo opazili predstavniki nemškega podjetja Ostermayer iz Berlina. Povabili so jo na poskusno snemanje in še istega leta je debitirala v filmu *Kaj otroci prikrivajo staršem*. Ob vstopu v filmski svet si je spremenila ime v Ita Rina. Njena kariera se je nato vzpenjala, vrhunec je doživela v filmu *Erotikon* iz leta 1929 pod taktirko režiserja Gustava Machatyja. Nastopala je v čeških in nemških filmih in postala ena najbolj znanih igralk v 30. letih 20. stoletja. Pred drugo svetovno vojno je prevzela pravoslavno vero, se poročila v Beogradu in se preimenovala v Tamaro Djordjević. Opustila je filmsko kariero in se posvetila družini. Na starost je samo še enkrat nastopala v epizodni vlogi. Svoje življenje je sklenila v črnogorski Budvi. V Divači so ji uredili spominsko hišo z muzejsko predstavitevijo v Škrateljnovi hiši.

ni. To uro izvajam, od predstavitve v okviru Kulturnega bazarja naprej, vsako leto v osmih oddelkih drugega letnika štirih različnih smeri (predšolska vzgoja, gimnazija, umetniška gimnazija smer sodobni ples in gledališče in film). Delo v oddelkih se razlikuje. V posameznih razredih je bila stopnja motiviranosti visoka. Iz tega izhaja, da so bili dijaki uspešni tudi pri povezovanju oseb z opisom. Če so dijaki za delo motivirani, rabijo zelo malo moje pomoči in usmeritve. V oddelkih, kjer niso motivirani za delo in so jim osebe neznane, potrebujejo več pomoči in usmeritev, pomagam jim s podvprašanji. Na koncu ure so zastavljeni cilji uresničeni.

SKLEP

Ura na temo bralnih strategij, ki je izvedena v drugem letniku in katere izhodišče je knjiga

Prešernova Zdravljica, ki jo je ilustriral Damijan Stepančič, je dijakom zanimiva; vseč jim je delo v skupinah, v katere se razporedijo sami. Na koncu ure so cilji ure – branje z razumevanjem, urjenje pozornosti, urjenje spomina v povezavi s poezijo in spodbujanje sodelovanja – doseženi. Pri uri dijaki dajejo pobude, rešujejo probleme, sprejemajo odločitve in sodelujejo v skupini.

Po koncu ure dijaki ugotavljajo, da te osebe zelo slabo poznajo ali jih sploh ne poznajo. Včasih me presenetijo s tem, kakšne podrobnosti poznajo o kom, npr. kako je ime njegovi ženi. Včasih dijaki medsebojno tekmujejo, in sicer katera skupina bo prej pravilno povezala vse osebe in njihove opise. ●

Viri

Kurikul. Knjižnično informacijsko znanje: gimnazija: splošna, klasična, strokovna gimnazija. (2008). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Dostopno na: http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2009/programi/media/pdf/un_gimnazija/k_knjizn_inf_znanje_gimn.pdf (16. 2. 2018).

Pečjak, S., Gradišar, A. (2012). *Bralne učne strategije*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Prešeren, F. (2014). *Zdravljica*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Sarto, M. (2015). *Strategije motiviranja za branje: z izkušnjami slovenskih motivatorov in motivatorjev*. Medvode: Malinc.

TATJANA VUČKO, univ. dipl. bibliotekarka, knjižničarka na Srednji vzgojiteljski šoli, gimnaziji in umetniški gimnaziji Ljubljana
Naslov: Srednja vzgojiteljska šola, gimnazija in umetniška gimnazija Ljubljana, Kardeljeva ploščad 28 A, 1000 Ljubljana
E-naslov: tatjana.vucko@svsgugL.si